

INTERVJU

MICHAL AJVAZ

Michal Ajvaz (f 1949) är författare, poet, essäist och litteraturforskare. Han är aktuell på svenska med romanen *En annan stad* som kommer ut i höst på Aspekt förlag. Hans översättare Tora Hedin har pratat med honom om hans förhållande till litteratur och filosofi.

Michal Ajvaz (Foto: Jan Rasch)

Du debuterade som författare först 1989. Skrev du före sammetsrevolutionen utan att publicera eller började du skriva efteråt?

Jag debuterade två veckor före sammetsrevolutionen för att vara exakt. Efter att ha tagit examen på filosofiska fakulteten på sjuttioalet försörjde jag mig framförallt som vattenkontrollant. Jag åkte runt i husvagn till olika platser i Tjeckoslovakien, husvagnen ställdes upp bredvid ett borrhål på en åker eller i

skogen och min uppgift var att med vissa tidsintervaller mäta nivån på grundvattnet. Jag började skriva när jag var femton, men jag skickade inget till tidskrifter eller förlag före 1988. Det var ingen idé, eftersom den litteratur jag skrev inte fick ges ut i dåtidens Tjeckoslovakien. Mina texter var visserligen inte politiska – politiskt engagerad litteratur roade mig varken då eller nu – men jag skrev en fantasirik, surrealistisk prosa och poesi som stod i strid med den officiella socialrealistiska doktrinen.

Vad minns du från barndomens läsoplevelser?

Jag tillbringade hela min barndom i pappas stora bibliotek. Han brukade ofta läsa för oss innan vi somnade, på tjeckiska och på ryska, och när jag var liten var min favoritsysselsättning att sitta hemma och läsa. Jag läste vad barn brukar läsa: äventyrsböcker. Det har påverkat mig mycket, och man skulle kunna säga att alla mina böcker är skrivna mot en fond av min barndoms äventyrsböcker. Än idag söker jag samma saker i litteraturen: äventyr, hemligheter och mirakel.

Och vad läser du nu?

Nuförtiden läser jag mer filosofi än skönlitteratur. När jag läser skönlitteratur återvänder jag ständigt till mina favoritförfattare: Hölderlin, Rilke, Kafka, Car-

roll, Conrad, Proust, Calvin, Nabokov, Perec, Gracque, Mandiargues ...

Du är inte bara författare utan också verksam som teoretiker och litteraturforskare. Påverkar dina teoretiska studier även dina skönlitterära verk?

Jag försöker skilja filosofi och romanskrivande åt och har oftast längre tidsperioder då jag ägnar mig åt det ena eller det andra. När en romanförfattare ägnar sig åt filosofi finns risken att han anpassar sina romaner till en given tanke. Det fungerar sällan: en roman kan inte vara ett verktyg som författaren använder för att förmedla sina tankar till läsarna. En romanförfattare måste våga glömma sina egna tankar och lyssna på vad han hör i romanen, som alltid är klokare än han. I mina romaner kan man visserligen stöta på filosofiska tankar, men de finns aldrig när romanen föds utan dyker upp först när verket kallar på dem.

Utomlands beskriver man dig ofta som science fiction-författare. Skulle du hålla med om den etiketten?

Det stämmer att jag betraktas på olika sätt i olika länder. Ibland tänker jag att jag är magisk realist i Tjeckien, poet i Polen och science fiction-författare i USA. I USA är det verkligen framförallt läsare av science fiction som intresserar sig för mina böcker, särskilt den grupp som kallas New Weird. Jag uppskattar uppmärksamheten. Jag har aldrig sett ner på litteratur som inte kategoriseras som "finlitteratur".

Hur skulle du själv karakterisera En annan stad?

Omslag: Anna Rex

Jag vet inte vad en bok ska "handla om" innan jag börjar. Jag har alltid en känsla av att ett verk kommer till av sig självt, bestämmer sin form, ställer sina krav på mig – ofta liksom på tvärs mot vad jag själv vill. Det vägrar förmedla mina tankar och uttrycker istället sina egna tankar, som jag inte vet vad jag ska ta mig till med. Jag är snarare en nedtecknare än en författare, och därför vet jag inte vad boken handlar om ens när den är färdigskriven. Men när boken är klar funderar jag ändå på vad den egentligen vill säga. *En annan stad* är framförallt en roman om vårt seendes begränsningar, att vi inte ser saker, eftersom vi betraktar världen med en trött blick som reducerar verkligheten till en begränsad repertoar av några på förhand kända former och betydelser – och utesluter allt annat som betydelselöst och meningslöst. *En annan stad* är kanske en roman just om allt det som vi uteslutit ur våra liv.

Ditt sätt att blotta hemligheter och söka efter det som finns ba-

kom vardagliga föremål är fascinerande. Kan du berätta lite om ditt förhållande till språket och texten?

Det som intresserar mig mest är just magin som finns dold i det som är skenbart vanligt. Att söka efter det hemlighetsfulla i det hemlighetsfulla blir lite för simpelt, och därför är jag inte särskilt förtjust i nostalgisk nyromantisk litteratur. Jag anser att en författare måste ha ett lika exakt språk som en vetenskapsman, trots att författaren kan skriva om en påhittad värld. Böcker som *En annan stad* kan vid första anblicken verka vara fantasmagorier utan någon inre ordning, men jag vill alltid att mina böcker ska ha en strikt inre logik, både vad gäller komposition och språk. Det tar sig också uttryck i att mina böcker är arbetskrävande: jag skriver långsamt och skriver hela tiden om, letar länge efter den rätta bilden och det rätta ordet (och är aldrig riktigt säker på om jag har lyckats).

- Tora Hedin

PÅ GÅNG I FÖRLAGET

Höstens boksläpp närmar sig! I november kommer våra tre första böcker ut: *En annan stad* av Michal Ajvaz, *Föräldrar och barn* av Emil Hakl och *Himmel under Berlin* av Jaroslav Rudiš. Passa på att förköpa alla tre böckerna för 330 kronor (inkl frakt). Priset gäller fram till utgivningsdagen. Mer information finns på hemsidan!

Tučeks egensinniga mikronoveller fortsätter att dyka upp på bloggen under hösten!

nummer 4-2010